

לישנא מעליא

פסחים (ג. – ג:)

- וע"ע –
השגות הראב"ד על המאור הכא (א. בדפי הרי"ף)
◇ מהי קושייתו נגד צעה"מ (= צעל המאור)?
◇ איך תירץ הוא צע"מ?
◇ מהו יחס דבריו אל הגמרא?
שערי תשובה (שער ג' אות ר"ל [וגם אות רכ"ט])
לרבינו יונה
◇ האם ר' יונה סובר כא' מהראשונים שלמדנו?
◇ מה הוסיף ר' יונה בהצגת טעם הגמ'?
רבינו דוד הכא על כל הסוגיא (מד"ה לישנא, ועד
ד"ה רכבת)
◇ מה הציא רבינו דוד בשם הראשונים הנ"ל [= הנזכרים
למעלה] שקדמו לו (who preceded him)?
◇ מה הוסיף הוא על דבריהם?
◇ כמה סוגי (categories of) דיבור נזכרו בסוגיין?
[ניתן לעיין גם בשאר ראשונים הכא – מאירי, חידושי הר"ן]
ולסיומא דמילתא, שאלה זו הרי היא עצה-טובה לחזרת הסוגיא –
◇ מה הן המחלוקות-להלכה בין הראשונים העולים
מתוך הסוגיא??

- המשך הגמרא (ג. – ג:), "ותנא דידן ... רוכבת
רכבת כתיב"
העבודה הראשונה –
ללמוד היטב את הגמ', ולערוך תשדך (chart) של השקלא-וטריא.
ע"י עריכת התשדך –
◇ תבואו לידי הצנה ברורה צרף (flow) של השקלא-
וטריא,
◇ וגם תצחינו (determine) – מה הם הקושיים
שצשקלא-וטריא?
א. צחילת הגמרא –
חידושי הר"ן (ג. ד"ה ותנא דידן)
◇ מה קשה לו?
◇ איך תירץ?
ב. לאחר שתגמור את כל הגמרא –
בעל המאור [= "המאור הקטן" שבגליון הרי"ף]
הכא (א. בדפי הרי"ף)
◇ מה קשה לו על צרף השקלא-וטריא?
◇ מהו תירוטו?
◇ איזה דיוק נפלא – צלשון וצרף הגמרא – עולה לך
מתוך דברי צעל המאור?
תוס' (ג: ד"ה כל, וד"ה רכבת)
◇ מהי קושייתם הסמויה?
◇ מהו היחס (relationship) שבין דברי תוס' ודברי
רש"י הכא?

ספר שערי תשובה לרבינו יונה (שער ג')

רבט החלק החמישי – נבלות הפה. אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת לג, א): כל המנבל את פיו אפילו נגזר עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה נהפך עליו לרעה. ואמר ישעיה (ישעיה ט, טו): "על כן על בחוריו לא ישמח ה' ואת יתומיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כלו חנוף ומרע וכל פה דובר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה". ובעבור זאת, המנבל את פיו כבד עון ונתעב ונאלח, כי עזב והניח הבושה והאזניעות שהן המדות הידועות לזרע הקדש, והלך על שבילי עזות פנים שהיא מדת הנבלים הרעים, והשנית – כי חלל את קדש ישראל, שנאמר (דברים 7, ו): "ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה", וזה נהג על דרך הסכלים הנמאסים המרוחקים מדרך השכל שכולו יפה אף נעים, ועלה באשם ותעל לחנחם, וכל חכם ונבון שקך ישקאם ותעב יתעצם, והנה הוא מחלל כלי השכל אשר הוא יקר מכל כלי חמדה, שנאמר (משלי כ, טו): "וכלי יקר שפתי דעת". והשומע דבר נבלות הפה ענשו גדול, כי לא יאטם אזנו ולא יבדל מתוך דוברי נבלה, ועליו נאמר (שם כב, ד): "שוחה עמוקה פי זרות זעום ה' יפול שם".

רל ואמרו רבותינו (פסחים ג, א): לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר (בראשית ז, ח): "ומן הבמה אשר איננה טהורה", כי צעת ההיא היתה צהמה הטמאה מותרת באכילה, אך לא היתה טהורה לקרבן, על כן נחשב לשון מגונה אם יגנה אדם הדברים אשר הם למאכל אדם. והנה חייב האדם להזהר שלא יוציא מפיו דבר מגונה, גם כי תציאנו הנחתו לשון מגונה להאריך דבריו ולהרחיב מאמריו, וזה כמו גדר להזהר מנבלות הפה שהיא מן העצירות החמורות, וגם גדר להזהר מספור לשון הרע ונתינת דופי בצריות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על הרחקת הדבור בגנות (בבא בתרא קכג, א): אפילו בגנות צהמה טמאה לא דבר הכתוב. ואמרו רבותינו (פסחים ג, ב): כי אחד מן הכהנים אמר לפני רבן יוחנן בן זכאי: הגיע לחלקי מלחם הפנים כשיעור ונב הלטאה! ובדקו אחריו ומלאו בו שמץ פסול.

ועוד אמרו רבותינו (פסחים ג, ב): כי חייב האדם לבחור בדבריו לשון כבוד ולהניח לשון שאיננה של כבוד גם כי איננה מגונה, בין בדברי תורה ובין בשיחת עסקי העולם, ובלבד שלא יאריך דבריו בעבור זה בדברו בדברי תורה, כי חייב האדם לשנות לתלמידיו בדרך קצרה (שם). וענין לשון כבוד – הוא דרך הדבור והשיחה אשר דרכו זה נקיי הדעת ומדברי נחות, והם שוקלים ומכירים איזו לשון כבוד ואיזו תמורתו, כמו שנאמר (איוב טו, ה): "ותצחר לשון ערומים", ונאמר (שם לג, א): "ודעת שפתי צרור מללו", ונאמר (משלי י, כ): "כסף נבחר לשון נדיק".